

De Midas-methode

Abel Koentjes & Thijs Meeuwisse, 23 oktober 2024

ABSTRACT Abstract is to be written.

Ethiek is het nadenken over juist handelen. In elke organisatie spelen ethische kwesties. Er worden namelijk beslissingen gemaakt die invloed hebben op zowel de besluitvormer als op anderen. Ethiek kan helpen bij het maken van de beste keuze.

Een voorbeeld van een beslissing met een ethische dimensie, is het wel of niet invoeren van een innovatie. Elke organisatie wil innoveren om zo de problemen waar ze tegenaan loopt het hoofd te bieden. Voorstanders van innovaties beloven wel eens gouden bergen: door een nieuwe technologie of werkwijze te adopteren, kan men allerlei problemen oplossen. Juist bij dit soort situaties loont het om goed stil te staan bij de gevolgen van een beslissing. Iets lijkt misschien op het eerste gezicht heel mooi, maar als je er beter over nadenkt, kan het zomaar zijn dat een gift eerder een last is.

Om op een gestructureerde manier na te denken over ethische kwesties, hebben wij een methode ontwikkeld: de *Midas-methode*, vernoemd naar de koning uit de Griekse mythologie die, net als veel organisaties, verleid werd door een innovatie—alles wat hij aanraakte, werd van goud—maar er al gauw achter kwam dat dit vermogen eerder een vloek dan een zege was.

In deze **paper** (?) bespreken we de Midas-methode, laten we zien wat de voordelen zijn ten opzichte van andere methodes, en leggen we uit hoe deze toegepast kan worden binnen een organisatie. Voor wie extra verdieping zoekt, bespreken we tevens de aansluiting bij de dominante ethische stromingen.

We maken deze methode openbaar, omdat we hopen dat zo andere organisaties kunnen leren van ons werk, en niet het wiel opnieuw uit te hoeven vinden. Wat we hier presenteren is een *minimum viable product*: een bruikbaar startpunt, vanaf waar het mogelijk is de methode te verbeteren. We nodigen geïnteresseerden uit om mee te denken over verbeteringen voor de Midas-methode.

1 Kernprincipes van bedrijfsethiek

In de bedrijfsethiek streeft men naar het inzichtelijk maken van de besluitvorming. Het gaat daarbij zowel om de overwegingen die *aanleiding* geven tot een keuze, als om de *gevolgen* van een keuze. Waarden die hierin een rol spelen, zijn:

- *Transparantie*. Openheid over bedrijfsprocessen en besluitvorming helpt bij het bouwen van vertrouwen en stelt stakeholders in staat weloverwogen beslissingen te nemen over hun betrokkenheid bij het bedrijf.

- *Eerlijkheid en integriteit.* Deze vormen de basis van vertrouwen tussen bedrijven en hun klanten, investeerders en werknemers. Eerlijkheid in communicatie, transparantie in bedrijfsvoering en integriteit in handelen zijn cruciaal.

Wanneer men de besluitvorming in een organisatie onder de loep neemt, blijkt vaak dat conflicterende morele waarden of principes een rol spelen. De plicht om de waarheid te vertellen kan bijvoorbeeld in conflict komen met het verlangen om iemands gevoelens te beschermen. In dergelijke gevallen is er geen eenvoudige of duidelijke oplossing, en elke mogelijke actie kan ongewenste gevolgen hebben. Er is sprake van een *dilemma*: er bestaan meerdere handelingsopties die elk morele implicaties dragen en waarbij geen enkele keuze duidelijk moreel superieur is.

Juist bij dit soort dilemma's kan bedrijfsethiek helpen, omdat ze onderliggende waarden expliciet en daarmee bespreekbaar maakt. De rol van een *Ethics Office* is dan ook niet zozeer om te adviseren wat het juiste antwoord is op een ethisch dilemma, maar om te verhelderen welke waarden een rol spelen in het dilemma. Het is vervolgens aan de belanghebbenden om een afweging te maken tussen de waarden die op tafel liggen, en op basis daarvan een beslissing te nemen.

2 Het ethischdilemmacanvas

In de vorige sectie hebben we duidelijk gemaakt welke *behoefte* organisaties hebben aan ethische reflectie. In deze sectie gaan we in op de *methode* om in deze behoefte te voorzien. De Midas-methode die wij suggereren, bestaat uit de volgende onderdelen: een (1) *Ethics Office*, een (2) *ethischdilemmacanvas*, en een (3) *Adviescommissie Ethiek*. We gaan deze onderdelen stapsgewijs langs.

Het *Ethics Office* is het knooppunt binnen de organisatie voor ethische reflectie. Het ondersteunt individuen en organisatieonderdelen bij ethische dilemma's. Casussen kunnen worden ingebracht bij het Ethics Office. Het is daarom van belang dat het Ethics Office goed vindbaar is voor medewerkers. Daarnaast is het wenselijk dat het Ethics Office ook zelf casussen binnen de organisatie kan detecteren. **Hoe?** Zo werkt de afdeling niet enkel reactief, maar ook actief.

Het Ethics Office maakt vervolgens gebruik van het *ethischdilemmacanvas*, zoals getoond in figuur 1. Het canvas bestaat uit negen stappen. Het Ethics Office loopt samen met de casushouder deze stappen langs:

1. *Dilemma.* We kijken naar de casus zoals aangeleverd. Kan deze in één zin kort, bondig en compleet geformuleerd worden?
2. *Kennisvergaring.* In deze stap kijken we of er nog informatie ontbreekt. Alle relevante info wordt verzameld.
3. *Stakeholders.* Wie zijn in dit vraagstuk de belanghebbenden? Stakeholders zijn iedereen die geraakt wordt door effecten van het dilemma.
4. *Waarden.* Alle waarden of kernbelangen van de stakeholders worden op een rijtje

gezet.

5. *Conflicten*. Hier kijken we welke stakeholders, belangen en onderliggende waarden er met elkaar botsen en waar binnen dit dilemma de conflicten liggen.
6. *Herformulering*. Met alle nieuw opgehaalde informatie kijken we of het dilemma, zoals geformuleerd in stap 1, aangescherpt kan worden.
7. *Opties*. Met de nu bekende informatie kijken we welke posities en handelingsmogelijkheden nu reëel zijn.
8. *Impact*. We kijken wat de effecten en impact van de mogelijke handelingsmethoden zijn. Dit doen we aan de hand van een analyse met het zeskapitalenmodel **bron?**.

Ethisch Dilemma Canvas		Projecttitel:	Datum:	Team:	altlander
Dilemma Bespreek het ethische dilemma dat je wilt aanpakken. Formuleer het ethische dilemma in één zin. 1	Stakeholders Identificeer alle relevante belanghebbenden die nodig zijn om een besluit te nemen in het ethische dilemma. Wat zijn de meest relevante belanghebbenden in het ethische dilemma? 3	Conflicten Bespreek de conflicten in het ethische dilemma. Welke waarden en/of belanghebbenden staan in conflict? Waar komt het conflict vandaan? 5	Herformulering Formuleer de vraagstelling van het ethische dilemma opnieuw met de opgedane kennis. Is er een echt ethisch dilemma? Ben jij degene die een besluit moet nemen in het ethische dilemma? 6	Impact Bespreek de impact van de drie mogelijke besluiten in het ethische dilemma. Houd rekening met de impact op materieel, natuurlijk, sociaal-relatieel, menselijk, intellectueel en financieel kapitaal. 8	
Kennisvergaring Identificeer alle relevante kennis die nodig is om een besluit te nemen in het ethische dilemma. Wat is de meest relevante informatie in het ethische dilemma? 2	Waarden Identificeer alle relevante waarden die nodig zijn om een besluit te nemen in het ethische dilemma. Wat zijn de meest relevante waarden in het ethische dilemma? 4		Opties Selecteer drie mogelijke besluiten in het ethische dilemma. Identificeer de effecten op alle relevante waarden en belanghebbenden in de drie mogelijke besluiten. 7		
Besluit Neem een besluit in het ethische dilemma. Wat is het besluit? Waarom neem je het besluit? Wat betekent het besluit voor anderen? Wat ga je doen met de negatieve effecten? Wie is verantwoordelijk voor het besluit? Wie moet geïnformeerd worden? 9					

FIGUUR 1 Het ethischdilemmacanvas

Bij het behandelen van een ethisch dilemma loopt het Ethics Office met de casushouder dus deze acht stappen door. Tot slot is er echter nog een negende stap, waarin een advies wordt uitgebracht. Om tot een onafhankelijk advies te komen, roept het Ethics Office de hulp in van de *Adviescommissie Ethiek*, die op basis van het voorwerk in de eerste acht stappen een advies uitbrengt aan de casushouder. **Evt. aanvullen?**

3 Voordelen van de Midas-methode

Bestaande methoden zijn vaak toegespitst op een specifiek subdomein van de ethiek. Zo is er een *Digital Ethics Canvas* **bron?** dat gebruikt kan worden om de discussie over digitale ethiek op gang te brengen. De Data School van de Universiteit Utrecht heeft bovendien

De Ethische Data-Assistent (DEDA) uitgebracht die vergelijkbaar kan worden ingezet.¹ Hoewel deze hulpmiddelen van grote waarde kunnen zijn, blijven ze beperkt tot een klein toepassingsgebied.

Andere methoden zijn weliswaar breder toepasbaar, maar vergen een veel tijd in hun uitvoering en een grote expertise van de facilitator. Zo is er Socio-Technical Integration Research (STIR), een protocol gebaseerd op het *midstream modulation framework*.² Dit protocol is gericht op wetenschappelijk onderzoek en vereist naast een ervaren facilitator een onderzoeker die de resultaten kan analyseren. Het tijdsbestek van het protocol is 12 weken.

De kracht van de Midas-methode ligt in haar *eenvoud* en *brede toepasbaarheid*. Zo komt ze tegemoet aan de tekortkomingen van bovengenoemde methoden. De Midas-methode gaat over organisatorische besluitvorming in het algemeen, ongeacht het thema. Bovendien is het mogelijk om in een relatief kort tijdsbestek het ethische dilemma inzichtelijk te maken. Voor het invullen van het canvas raden we een tijdsduur van **TIJD** aan. Op deze manier is de methode eenvoudig in te zetten voor concrete casussen. Het bedrijfsleven is hier het meest bij gebaat.

4 Succesverhaal: casuïstiek bij Alliander

Bij Alliander N.V. is de Midas-methode reeds succesvol ingezet om ...

Drie voorbeelden:

- Partnerschap met big tech-bedrijf
- Screeningsbeleid medewerkers
- Voorkeursbeleid HR

Uit te werken

5 Aansluiting bij ethische stromingen

Optioneel

6 Conclusie

Te schrijven

Referenties

Greiving, Verena Schulze. 'Socio-Technical Integration Research (STIR)'. Universiteit Twente, 4 december 2019. <https://cta-toolbox.nl/tools/STIR/>.

1. Utrecht Data School, 'De Ethische Data Assistent (DEDA)'.

2. Greiving, 'Socio-Technical Integration Research (STIR)'.

Utrecht Data School. 'De Ethische Data Assistent (DEDA)', 2022. <https://deda.dataschool.nl>.